

Porno gaat het helem

JOOST NIEMÖLLER

Mijn eerste porno zag ik naast mijn moeder op de bank. Dat kwam zo. We zaten naar een TV-programma te kijken, *Het gat van Nederland* of zoiets; het was al heel lang geleden, ik was een jaar of veertien, vijftien. Toen het programma eindigde, werd de uitzending abrupt overgenomen door een TV-piraat. Ineens zagen we iets dat niet viel thuis te brengen. Het was in extreme close-up, nogal vaag en het stond schuin. Het leek wel iets met cellichamen. Een kolossaal, vet glimmend, log voorwerp bewoog onaangedaan in en uit een dicht bos. In mijn herinnering speelde dit alles zich in doodse stilte af. Mijn moeder en ik waren verbijsterd. Toen zagen we waar we naar keken. Dat maakte de verbijstering er niet minder op. Ik dacht: dit maakt alles belachelijk.

Later ging ik met vriendjes op zoek naar plaatjes. Die lagen soms aan de rand van de weg. Zo'n plaatje was altijd een scherpe kleurenfoto. Daarop zag je een mooie vrouw, helemaal opgemaakt, permanentje, bloemetjesjurk, achter haar hing een stilleven, er stonden dure bloemen op tafel, ze keek verveeld, zoals die vrouwen altijd keken, ze had haar jurk opgetrokken en ze liet haar kut zien. Ik vond het verschrikkelijk opwindend, maar dat was het niet alleen. Ik wist ook dat het niet kon. Het was ongehoord, het zou alles op z'n kop zetten, het was iets om je voor te schamen. Ik begon te fantaseren over andere mooie vrouwen, die altijd zo opgemaakt waren, met verzorgd haar ook. Son-

ja Barend, Martine Bijl, koningin Beatrix. Allemaal lieten ze hun kut zien. Ik schaamde me dood en ik ging ermee door.

Ik vertel hier natuurlijk een heel alledaags jongensverhaal. Mooie, bekende vrouwen doen het nog steeds goed voor de verkoop van Playboy bijvoorbeeld. Ze moeten liefst netjes praten en eigenlijk niet willen. Ze moeten bij de bovenklasse horen. Daarom schijnt er zoveel geld geboden te zijn voor Astrid Joosten. Maar we kregen Leonie Sazias. Het type arbeidersvrouw. Nee, wat was Larry Flynt van Hustler blij met die stiekem gemaakte naaktfoto's van Jackie Onassis. En wat verkocht dat goed. Want dat was precies waar het om ging. De hoogste kut. Op jouw jongenskamer.

Volgens mij is dit de oerporno. Porno is een uiting van de klassenstrijd. Maar

dat is natuurlijk ook maar hoe ik het zie. Want porno is een zich oneindig uitstrekend terrein geworden. Je hebt porno voor stellen. Voor voetfetisjisten en voor anaal gefixeerden. Voor liefhebbers van de damesplas en voor mensen die het gewoon alleen maar leuk vinden als je in een bloesje kunt kijken of onder een rok, als ze tenminste een panty draagt, of juist niet. Voor rubberfielen. Voor *gangbangers*. Voor transen. Japanse-schoolmeisjesfreaks. Je hebt feministen die porno zien als het voorspel van de seksistische moord en feministen voor wie porno de ultieme bevrijding van de vrouw betekent. Tegen ie- ▶

Nederl land land

aal maken

Eerst waren er alleen de blaadjes onder de toonbank en de achterzaaltjes in de bioscoop. Inmiddels kun je het veilig thuis binnenhalen via Internet en is het ook voor de culturele elite salonfähig geworden. En dat is nog maar het begin. Hoe porno neerdaalde over Nederland.

► dere nieuwe ontwikkeling valt weer een oude tegenbeweging af te zetten. Het is ingewikkeld, het is veel, het wordt ook steeds meer.

Ooit werd porno, dankzij de fotografie en daarna dankzij de film, beeldcultuur in wat nu *The Golden Age of Porn* wordt genoemd. Dankzij successen als *Deep Throat* werd porno een vast onderdeel van de mediacultuur voor de massa. Net toen aan het lucratieve bestaan van de vunjige pornobioscoopjes een einde leek te komen, kwam de redding in de vorm van de videoband. En nu is er Internet. Dankzij de PC, lekker veilig thuis, haalt men massaal porno binnen. Mannen, vrouwen, echtparen. Porno is een nieuwe fase ingegaan, omdat er ook een nieuw, virtueel consumerende mens begint te ontstaan. De betere voortplanting gaat wel via het lab. Met porno kom je, net als met computerspelletjes en chatboxen een heel eind zonder door de regen te hoeven.

Tegen de achtergrond van de pornovloedgolf vinden van tijd tot tijd discussies plaats in de media, al dan niet gevoerd door gebeurtenissen op straat. In 1980 gingen er nog stenen door de ruiten van pornowinkels. In Utrecht demonstreerden drieduizend vrouwen tegen het blad Chick. In 1990 trachtte Paul Rosenmüller een balletje op te werpen over vrouwonvriendelijke programma's als de *Pin Up Club*, waar de kranten vol van stonden, maar hij kreeg de handen niet meer op elkaar voor een echte publieksdiscussie.

Het was kennelijk te veel een papieren onderwerp geworden, tot in 1998, naar aanleiding van het TV-programma *Sex voor de Buch* en de fototentoonstelling van Andres Serrano in Groningen, een golf aan mediaverontwaardiging losbarstte over

Met name op Internet zijn de vrouwen aan een porno-inhaalslag bezig. Een nieuwsbgroep als 'alt.bondage' wordt door heel veel meer vrouwen bezocht als 'alt.feminism'.

de pornificatie, dan wel de seksualisering van onze maatschappij. Een golf die weer net zo makkelijk verdween. Met die mediadiscussies over seks en porno is het altijd hetzelfde. Even lijkt het ergens over te gaan, dan zakt de spanning als vanzelf uit het gesprek en is het onderwerp weer even diffuus als het altijd was. Zodat het vervolgens weer helemaal opnieuw kan beginnen.

Tegelijkertijd worden er minder tijdsbepaalde pogingen ondernomen om het wezen van de porno te begrijpen. Dat leidt natuurlijk tot academische ontsporingen. Die geven ook aan van hoeveel kanten porno zich laat benaderen. Het is precies als met al die discussies over porno, in de media, maar ook in zaaltjes – ze zijn altijd chaotisch en emotioneel, want ze roepen bij iedereen de noodzaak op om iets over zichzelf te vertellen. Niets beweijst zozeer dat porno een onderwerp is dat leeft.

Over porno wordt nu met net zoveel hartstocht gepraat als vroeger over de dood van God. Iedereen heeft wel eens

meegemaakt hoe de kracht van de porno zijn of haar leven daadwerkelijk ontregelde. Al was het maar doordat je merkte hoe je ineens opgewonden werd, bijna tegen je zin, om iets wat je, moreel dan wel esthetisch, afkeurde. Zo sterk heeft de altijd veel hoger gewaardeerde kunst nooit kunnen zijn. Toch staan we pal voor de kunst. Want kunst vertegenwoordigt de bovenklasse en daarmee ons idee over beschaving.

Hoe dan ook, zoiets ontregelends als porno schreeuwt om analyse. Linda Williams bijvoorbeeld schreef in 1989 een vaak geciteerde academische studie over de pornofilm, *Hard Core. Power, Pleasure and the Frenzy of the Visible*. Doordenkend op Foucault lanceerde ze het concept van porno als wetenschappelijke blik. Bij porno gaat het, stelt Williams, om de maximale zichtbaarheid, datgene wat volgens velen zo onsmakelijk is aan pornofilms; de gynaecologische factor. Een vreemde, misschien wel bevrijdende gedachte. En voor hetzelfde geld is het nog waar ook. Als de pornofans op Internet ergens een hekel aan lijken te hebben, dan is het wel aan sfeervolle schaduwpartijen.

Het is in die lijn dat Linda Williams aandacht besteedt aan de grote onbekende factor in de pornofilm: het vrouwelijk orgasme. Zelf heb ik nu tientallen pornofilms gezien en niet één keer kwam er een vrouw in klaar. Men neemt zelfs niet eens de moeite om dat te faken. Hoogst geheimzinnig en uiteindelijk ook hoogst onbevredigend, vind ik. Maar kennelijk is dat geen algemeen gedeeld bezwaar. Sterker nog; daar moet een onuitgesproken afspraak over bestaan. Want in pornofilms gebeurt niets zomaar, alles gaat heel pre-

